

SEKERA

ambiciózního inženýra

Psal se rok 1982 a významný pražský vědecký ústav byl něco jako malá fabrika. Bádání se sice znormovat nedalo, ale pracovní doba byla posvátná a ve vrátnici nechal nový ředitel, jenž se těšil důvěře matky Strany a předtím řídil papírenský kombinát, instalovat píchačky.

„Bez pořádku nejsou výsledky,“ prohlásil na inaugurační poradě, jíž se představil osazenstvu – dle vlastních slov jakožto šéf přísný, avšak spravedlivý.

Vědečtí pracovníci si o jeho projevu povětšinou pomysleli své. Ředitel přicházející a odcházející, ústav a věda trvají, soudili zkušeně. Pomocné síly a početná administrativa nesla ovšem změnu u kormidla bolestněji. Předcházející šéf roky přesluhoval, táhlo mu na sedmdesát a za jeho normalizačního panování zavládl v ústavu blažený poklid. Kdo snad chtěl pracovat, mohl, a kdo ne? Nějak se úskalím pravidelných prověrek protloukl taky.

Horymír Koudelka patřil mezi snaživé, avšak jeho touha po kariéře nenacházela vždy kýženou odezvu. Do ústavu nastoupil nedlouho po vojně, před dvanácti lety: jako řidič. Napřed jezdil s dodávkou a nosil montérky, pak přeseďlal na řídovou šestsettrojku a oblíkl si oblek s košilí a kravatou.

A začal pomýšlet na skutečný vzestup.

Podal si přihlášku na střední školu a jal se po večerech studovat, což vedení ústavu nahlíželo velmi příznivě. Doba verbálně přála odbornému růstu pracujících a nahoře se za večerně a dálkově studující připočítávaly kladné body.

Když po čtyřech letech Horymír Koudelka prolezl s odřenými ušima sítím maturitních zkoušek, dočkal se záhy povýšení: z panského kočího se stal vedoucím autoprovozu a velel čtyřem dosavadním kolegům řidičům, vesměs o dost starším a o moc zkušenějším, než byl on, – a sekretářce. Tím však se jeho touha po společenském vzestupu nenasytila. Zatoužil po vysokoškolském diplomu a ředitel mu studium schválil.

Neušlo mu sice, že jde o obor zaměřený ústavu tuze vzdálený, ale mávl velkoryse rukou. Co bude za pět let, jež studium potrvá? Pro něj určitě penze – a pro ty druhé? Pánubohu poručeno, řekl si v duchu. Nahlas ovšem pronesl něco o růstu mladých kádří, neboť tak se tehdy mluvívало...

● ● ●

Tak či onak, za pět roků donesl Horymír Koudelka na ústavní kádrovku inženýrský diplom a tvářil se pyšně a rozpačitě zároveň. Ředitel, jenž mu fandil, už chodil jen na ryby coby spokojený důchodce, a nový, co soudil, že věda se dá plánovat jako výroba ve fabrice, nad ním krčil rameny.

„Co se stavebním inženýrem tady u nás?“ šklíbil se, „já bych ti takovou vejšku nepodepsal, soudruhu, já ne! Nejlepší by bylo, kdyby sis našel nějaké uplatnění v oboru a ústav opustil...“

Jenže inženýru Koudelkovi se do změny místa nechťelo ani trochu. K ústavu niterně přilnul, což bylo vlastně s podivem, protože rozhodně nepatřil mezi nejdružnější a blízké přátele v práci neměl. Spíš naopak. Dost často se dostával do sporů, s kolegy i nadřízenými, protože všemu rozuměl a do všeho hodlal mluvit, což ti kvalifikovanější nesli dost nelibě.

Nakonec podepsal oficiální souhlas, že je navzdory dosaženému vysokoškolskému vzdělání smířen s místem, jež inženýrský titul nevyžaduje, a v ústavu setrval. Vedení se mu naopak pokusilo kompenzovat subalterní umístění nabídkou služebního bytu, ale Koudelka ho odmítl. A všemi možnými i nemožnými prostředky dával najevo, že cílem jeho tužeb je jen a jen samostatná vědecká práce, třebaže mu v ní ústav háže klacky pod nohy.

Podánilo se mu nějak proniknout na stránky několika časopisů – s články, v nichž dovedně předstíral zasvěcenost v oboru, o němž měl páru akorát z debat, jež zaslechl na schůzích, anebo u oběda v závodce. Hlásal tedy převážně bludy, což by tak moc nevadilo, kdyby se ovšem nepodepsal celým jménem a s dodatkem – výzkumný pracovník ústavu...

Vědecká rada si ho pozvala na kobereček a sdělila mu bez servítků, že něco takového se nesmí opakovat. A že by vůbec bylo lepší, kdyby vypadl sám, než výpověď dostane...

A inženýr Koudelka zahořkl a začal někteří z vědeckých pracovníků ústavu bytostně nenávidět.

● ● ●

Docent doktor Patera měl pracovní v podkroví, odlehlou, malou, se zkoseným stropem. Ale panoval v ní klid, nikdo tam za ním nahoru zbytečně nelezl, protože výťah končil o patro níž a dál se muselo po úzkých a nepřijemných příkrých schodech. Vlastně spíš půda než podkroví to byla, ale pro Pateru skýtala místnost kýžený klid na bádání. Někdy se odsud nehnul celé dny, a kolikrát setrval i přes noc.

Onoho středečního poledne se ale hotovil sestoupit ze svého podstřeší dolů. Obvykle na oběd zapomínal, ale tentokrát zapomněl už na

snídani, takže od jedenácti už hlady skoro neviděl a pochopil, že ani vědec jeho formátu není zcela povznesen nad slasti tak přízemní, jako je vepřo knedlo zelo, jež zdola ze závodky vonělo přímo omamně. Napřed ovšem s povzdechem srovnal papíry, poházené po stole, do desek, a pečlivě je odnesl a zamkl do trezoru v koutě místnosti. Táhl mu k šedesátce a patřil mezi opory ústavu: na rozdíl od mnoha mladších se nikdy nevěnoval politice, ale dělal jen svou milovanou vědu. Občas se mu dokonce podařilo vycestovat na nějaký kongres na Západě a s hrůzou tam shledával, jak se československý výzkum dostává do izolace. Otevřeně o tom mluvil na poradách, až mu šeptem naznačili, že jestli si nedá pozor, nemusel by dlouho zůstat členem vědecké rady.

Dokonce by nemusel zůstat ani v ústavu, kdyby na to přišlo. Lidi už vylítli za leccos! Ale na to Patera kašlal!

Když uslyšel divný dupot na dřevěných schodech vedoucích k jeho kamrlíku, zpozorněl. Nemíval moc návštěv – a už vůbec ne takhle energických! Dveře se rozletěly bez klepání – a muž na prahu připomněl docentovi zuřícího býka. Pár vteřin mu trvalo, než rozpoznal, o koho jde.

„Pane inženýre,“ vydechl šokovaně.

Mohutný funící chlap, který bez pozvání vtrhl do jeho pracovny, byl inženýr Horymír Koudelka – a to, co třímal v ruce, byla nepochybně dřevorubecká sekera.

„Zhebni,“ zařval inženýr Koudelka a mohutným rozmachem pozvedl zbraň nad hlavu – aby úder, jenž hodlal zasadit vzápětí, měl patřičnou zničující energii.

Paradoxně tak možná svému nepříteli zachránil život, třebaže v úmyslu měl pravý opak, jak později mnohokrát upřímně zopakoval. Zkosený strop byl u dveří místnosti jen něco málo přes dva metry vysoko, a navíc ho kdysi obložili modřínovými palubkami... Ostří sekery se zaseklo docela hluboko a pevně – a potenciální vrah ztratil cenné vteřiny, než ho znovu uvolnil. A docent Patera je naopak získal. Mnozí ho doposud považovali za ryzího vědce, odtrženého od života, ale v tu chvíli se docent zachoval velmi mazaně. Uskočil za svůj stůl v koutě místnosti, a když shledal, že inženýr Koudelka znovu postupuje směrem k němu s napřaženou sekerou a jeho úmysly jsou zcela jasné, vklouzl hlubo-

ko pod něj. Zbabele, ale účinně. Předtím ještě stačil popadnout telefon a vzít do skryše s sebou.

Na stůl dopadly první rány a odštíply se kusy dřeva – ale než stačil rozzuřený inženýr přeseknout kabel, dovolal se Patera do centrály a zděšeně žádal pomoc. Během pěti minut, než do podkroví přiběhli urostlí chlapi z poloprovozní dílny v přízemí, stačil Koudelka udělat z kanceláře kůlničku na dříví, avšak docent Patera běsnění přežil.

Vida přesilu, odhodil udýchaný inženýr sekerku. Tři mužští v modráčích, kteří se do podstřeší vříteli, strnuli ve dveřích. Necháпали, co se uvnitř vlastně stalo. A Koudelka toho využil a utekl. Seběhl jen o patro níž a schoval se ve skladu, kde se zabarikádoval. Když dorazila výjezdovka, chvíli cosi povykoval a odmítal otevřít, ale pak vyšel ven. S rukama nad hlavou, s hrdým úsměvem na rtech.

Dali mu pouta a odvezli k výsledku. Pro docenta Patera přijela už předtím sanitka: slíznul nejeden ošklivý šrám, a kdyby ho nechránila bytelná dubová deska stolu, přežil by útok jen stěží. Navíc se psychicky zhroutil: pořad jen opakoval, že tohle přece ne...

● ● ●

Šlo o ošemetnou věc. Napadený a zraněný Patera byl známý kverulant a s režimem se příliš nemiloval, zatímco pachatel? Aktivní svazák a odborář, přítel Sovětského svazu, a dokonce kandidát Strany... Jenže fakta se změnit nedala.

Koudelka zcela spontánně vypověděl, že po promoci se proti němu v ústavu vytvořil komplot nepřátel, jemuž kraloval Patera. A všichni se snažili, aby se mladý muž nedostal k práci, po níž tolik prahl a pro niž měl – dle vlastního přesvědčení – vzdělání i předpoklady. Při prvním výsledku upřímně vyhrkl, že chtěl docenta Patera zabít, aby se ho navždy zbavil – ale později změnil výpověď.

„Zabít jsem ho nechťel, jenom vyděsit – a hlavně vyvolat skandál,“ tvrdil potom opakovaně. „Aby vedení ústavu muselo situaci řešit!“

Kriminálka pochopitelně s lidmi z ústavu opakovaně hovořila. Vesměs vyprávěli, jak bylo s Koudelkou obtížné pořízení. Dělal si, co chtěl, žádnou práci nedokončil, bytostně nesnášel autoritu a vyvolával s kdekým spory.

Stěžoval si, že nedostal od ústavu byt – ale přitom ho sám odmítl, protože obýval cosi jako garsonku přímo v ústavním areálu. A za tu nemusel platit!

„Chtěli jsme, aby tu místnost vyklidil, ale nereagoval,“ vysvětloval správce budov. „Přitom je proti bezpečnostním předpisům, aby se někdo po pracovní době v areálu zdržoval...“

V průběhu vyšetřování se přišlo na to, že inženýr Koudelka se opakovaně léčil na psychiatrii – poprvé už předtím, než v ústavu nastoupil. Což při vyplňování dotazníku zamlčel.

Tehdy, těsně po vojně, spolykal hrst prášků a zapil půllitrovkou rumu. Psychiatrii u něj shledali depresivní syndrom a nevyloučili jeho endogenní příčinu. O dva roky později – už jako ústavní zaměstnanec – se léčil Koudelka na klinice znovu. Po několika týdnech lékaři shledali, že jde o „přecvičeného leváka“: na základní škole trpěl vadou řeči, mezi třetím a třináctým rokem měl pět úrazů hlavy, dlouho se pomochoval, trápily ho křeče a epileptické záchvaty.

„Proximální dysforie s vizemi krve a nutkavými agresivními nápady, zřejmě v souvislosti s epileptickými povahovými změnami,“ napsali tehdy doktoři v závěrečné zprávě.

Pak přišel další Koudelkův pokus o sebevraždu, opět prášky. Příčina? Pocit životní nenaplněnosti, doprovázený melancholickým citovým zbarvením. Diagnóza? Depresivní neuroza.

V dalších letech docházel dálkový student a později inženýr na psychiatrii ambulantně, často a dobrovolně, ale v určitých obdobích se naopak nedostavoval ani na písemné pozvání. Tvrdil, že už se cítí zcela zdrav – což bývá příznakem blížícího se útoku nemoci.

Po trestném činu, jež se útokem na docenta Patera dopustil, se psychiatričtí odborníci v roce 1983 ujali inženýra Koudelky znovu a velmi zvrubně. Šlo totiž o to, zda je či není ve věci pokusu vraždy trestně odpovědný. Sám se totiž vehementně domáhal projednání své kauzy před soudem! Protože jedině tak se prý v ústavu vyčistí vzduch a v československé vědě zavládne pořádek...

Resumé? Znalci konstatovali těžkou patologickou poruchu osobnosti, jež se řadí do kategorie tak řečených hraničních poruch. V době spáchání útoku na docenta Patera byly u inženýra Koudelky vyloučeny jak schopnosti ovládací, tak rozpoznávací.

Trestní stíhání bylo po půl roce jednou provždy zastaveno. Ale ježto inženýrův pobyt na svobodě shledali psychiatři nebezpečným – zvláště v době jeho psychotické dekompenzace, způsobené určitými frustrujícími okolnostmi – navrhli pro něj uložení ochranné psychiatrické léčby. Zprvu dlouhodobě formou ústavní, později měla být změněna na ambulantní, jež však měla trvat doživotně...

● ● ●

Zranění docenta Pateru – sečná rána v oblasti levého ramenního kloubu, sečná rána v kraině čelní a četné podkožní krevní výrony a oděrky na rukou a hrudníku – byla bolestivá, ale neohrozila jeho život. Zhojila se bez komplikací, pracovní neschopnost trvala patnáct dní. Do ústavu se docent vrátil jako hrdina, třebaže upřímně vždy prohlašoval, že zalézt pod stůl žádné hrdinství není.

Ale do své milované pracovny v podstřeší se už nikdy nevrátil. Požádal o malou místnost v přízemí, kde mívaly uklízečky svoje smetáky. Hned vedle kantýny. A dostal ji, jak jinak...

Jan J. VANĚK

Foto Václav ŠEBEK

MUZEUM POLICIE ČR

Ke Karlovu 1, Praha 2

tel.: 224 922 183

fax: 974 841 091

e-mail: muzeum@mvcr.cz

PROGRAM září 2006

Dětské odpolední pořady –
od 14.00 do 15.00 hod.

6. 9. **Co jsme o prázdninách
zapomněli**

13. 9. **Děti pozor, červená**

20. 9. **Pěšky nebo na kole** (program v rámci Evropského týdne mobility)

Vstupné na dětské odpolední pořady 5 Kč

Výstavy

do 3. 9. **Hello Pakistan** – fotografie Lukáše Houdka, výstava je součástí programu humanitární pomoci MVČR

do 17. 9. **Papírové léto 2** – výstava papírových modelů nejen s policejní tematikou

do 1. 10. **Případ relikviáře svatého Maura** – výstava o nález relikviáře sv. Maura seznamuje s průběhem pátrání po této unikátní románské památce

do 8. 10. **Historický vývoj výstroje a výzbroje bezpečnostních složek** – výstava ze sbírek muzea

Prostituce staré Prahy – stálá výstava

Filmové čtvrtky - od 17.00 hod.

21. 9. **Všechno nejlepší** – komedie ze současnosti o tom, co všechno se může stát, když si chcete pořádně užít narozeniny, se skvělým hereckým obsazením (J. Dolanský, V. Preiss, P. Zedníček, V. Křížová ad.) (předprodej vstupenek 21. 9. od 10.00 hod.)

NA OBJEDNÁVKU: Dopravní

výchova pro mateřské školy

a 1.– 4. ročníky zákl. škol

Mládež a kriminalita – besedy pro

2. stupeň ZŠ a studenty středních

a učňovských škol

Dětské dopravní hřiště pro veřejnost – do 20. 9.

čtvrtek 13–15 hod., sobota

a neděle 10–12 hod. a 14–16 hod.

Půjčujeme kola a koloběžky pro

1. stupeň ZŠ (10 Kč za 30 min.),

doporučujeme vzít si na dopravní

hřiště cyklistickou přilbu.

Informace o programech a případné

objednávky na tel.: 974 824 862

Internetová adresa –

<http://www.mv.cz/muzeum>

Expozice je otevřena denně mimo

pondělí od 10.00 – 17.00 hod.

27. 9. od 12.00 hod. – 2. 10.

MUZEUM Z TECHNICKÝCH

DŮVODŮ UZAVŘENO

Změna programu vyhrazena

